

Yttrande

Dnr 25KS360-4
2025-09-17

Kommunstyrelsen/
Kommunfullmäktige

Erik Glaas
Telefon +4626178121
erik.glaas@gavle.se

Gävle kommuns yttrande på remiss SOU 2025:51 Bättre förutsättningar för klimatanpassning

Ert diarienummer: 25KS360

Beskrivning av ärendet

Regeringskansliet har inbjudit Gävle kommun att inkomma med yttrande på utredningen SOU 2025:51 Bättre förutsättningar för klimatanpassning.

Yttrande

Överlag ställer sig Gävle kommun positiv till utredningens ansatser och de ökade möjligheter som helheten i förslagen ger för kommuners, va-huvudmäns och myndigheters möjligheter att anpassa samhället till det förändrade klimatet. Nedan redovisas kommunens svar per förslag i utredningen enligt den ordning de presenteras i texten med hänvisning till det stycke i vilket de presenteras. För några av förslagen ser kommunen svårigheter i implementeringen och utvecklar i dessa fall svaret med en förklaring.

Likt vad utredningen föreslår kring ett ökat statligt ansvar för anpassning av kuststräckor anser Gävle kommun att staten bör ta ett större ansvar i finansieringen, planeringen och kunskapsluckorna gällande klimatanpassning även på andra områden. Exempelvis finns det kritisk infrastruktur samt natur- och kulturvärden som är av nationell vikt, men där mark och anläggningar ägs och förvaltas av kommuner och företag. Staten behöver bättre stödja anpassning av detta. Gävle kommun anser vidare att staten bör skapa incitament för och stödja interkommunal samverkan kring klimatanpassning. Bland annat togs finansieringen till länsstyrelsen att koordinera klimatanpassningsarbetet bort, vilket har lett till ett minskat utbyte mellan kommuner i vår region. Det vore även fördelaktigt om det fanns en myndighet som tydligare höll ihop klimatanpassningsarbetet i Sverige. Nu är ansvaret spritt mellan flera olika sektorsmyndigheter och svårt att överblicka.

8.1. Klimatanpassningsåtgärder som särskilt skäl för dispens från strandskyddet

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.2. Tillfälligt marktillträde för att skydda eller återställa väg och järnväg

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.3. Öppna dagvattenanordningar ska omfattas av ledningsrättslagen

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.4. Dagvattensystemets kapacitet ska regleras i lag

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.5. Va-huvudmannen ska lämna uppgifter om dagvattensystemets kapacitet

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.6. Kommunen ska i översiktsplanen redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder kommunen avser att initiera

Svar: Gävle kommun ställer sig överlag positiv till förslaget, men anser att det är minst lika viktigt att ställa krav på kommuner att i översiktsplanen redovisa var det finns behov av åtgärder, vare sig kommunen avser att initiera åtgärder på dessa platser eller inte.

Förklaring: En kommun äger i regel en begränsad andel av marken i en tätort, och har därmed inte alltid möjlighet att själv vidtaga, eller att kräva av fastighetsägare att vidtaga, effektiva klimatanpassningsåtgärder. Det finns dock ett värde i att synliggöra var kommunen ser behov av klimatanpassningsåtgärder (utifrån redovisade risker) även där kommunen har mycket begränsade möjligheter att initiera åtgärder. Kommunen anser att detta kan underlätta för exempelvis fastighetsägare och infrastrukturägare att minska sina risker. Kommunen anser därför att det borde finnas krav på kommuner att i översiktsplanen redovisa både var kommunen bedömer att det finns behov av åtgärder OCH var kommunen avser att initiera åtgärder.

Såsom det beskrivs i förslaget på lagtext anser kommunen att fokus bör vara på att redovisa *områden* där kommunen avser att initiera åtgärder, inte att redovisa vilka *åtgärder* (d.v.s. rubriken är missvisande då den anspelar på att kommunen skall redovisa vilka klimatanpassningsåtgärder som avses initieras, vilket sällan är möjligt i en översiktsplan).

Förslaget belyser att det skall åligga kommuner att redovisa var man avser initiera fysiska åtgärder, vilket kommunen ser som ett för smalt perspektiv. Det är inte nödvändigtvis fysiska åtgärder är mest verkningsfulla eller kostnadseffektiva, utan det kan också vara andra hänsyn som att bevara växtlighet, möjliggöra för flera funktioner på ytor, begränsa exploateringsgrad, med mera.

8.7. Markreservat för klimatanpassningsanläggningar ska kunna införas i en detaljplan

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.8. Möjligheten att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning utökas

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.9. Kommunen ska ändra eller upphäva detaljplaner som medför för stora risker

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till att kräva av kommuner att identifiera och tydligt markera riskutsatta äldre detaljplaner med outnyttjade byggrätter, men ser det inte som ekonomiskt försvarbart gentemot nyttan det ger att kräva av kommuner att ändra eller upphäva dessa detaljplaner. Att säkerställa att outnyttjade byggrätter inte byggs eller skäligt anpassas kan istället hanteras i bygglovsprocessen mot bakgrund av att det går att neka bygglov eller kräva anpassningar i de fall nya underlag har framkommit efter att planen antagits och genomförandetiden har gått ut.

Om förslaget om krav på ändring eller upphävande av detaljplan ska verkställas behöver formuleringen av lagtexten förtydligas i första stycket, avseende om det är bebyggd eller obebyggd kvartersmark som omfattas. Motiveringen i utredningen tyder på det senare, men det behöver klargöras i lagtexten.

Förklaring: Kommunen anser att det är positivt att kräva av kommuner att; identifiera detaljplaner med outnyttjade byggrätter som är utsatta för

klimatrelaterade risker, synliggöra dessa i kommunens interna system samt informera om detta internt (inte minst till bygglovsavdelning) och gentemot byggrättsinnehavare. Men kommunen anser att kräva att ändringar eller upphävanden görs kommer att bli en oproportionerligt stor administrativ börda då bedömningarna som skulle ligga till grund för ändring/upphävanden skulle kräva en ny icke finansierad planprocess. Arbetet kommer även behöva prioriteras med andra planärenden. Vidare riskerar beslut om ändringar/upphävanden att generera långdragna och kostsamma rättsprocesser, i de fall berörda parter inte är överens om ändringarna. Byggrättsinnehavare utgörs ofta av privata fastighetsägare.

8.10. Kommunen ska tillhandahålla underlag när en fastighetsägare vill vidta åtgärder

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

8.11. Föreskrifter om högsta inomhustemperatur för känsliga grupper

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

9.2.1. Ett statligt ansvar för skyddet mot översvämningar från havet

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget.

9.2.3. Att tydliggöra statens roll och prioriteringar i utbyggnaden av kustskydd

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till förslaget att tydliggöra statens roll, men ser det som viktigt att även statlig myndighet med inriktning på sjöfart såsom Sjöfartsverket/Trafikverket samt Försvarsmakten deltar tillsammans med MSB och Boverket i det föreslagna uppdraget att prioritera de kuststräckor där det är av nationellt intresse att befintliga värden långsiktigt skyddas mot översvämningar från havet. Detta för att bättre kunna ta hänsyn till svenska hamnars verksamhet i arbetet med kustskydd samt säkerhetsaspekter.

10.5. En ny lag om fastighetsägares medfinansiering av kommunala klimatanpassningsåtgärder

Svar: Gävle kommun ställer sig positiv till intentionen med den föreslagna nya lagen, som kommunen uppfattar kan sätta ökad press på/ge incitament till fastighetsägare att själva vidta klimatanpassningsåtgärder eller att frivilligt tillsammans med en kommun/annan aktör medverka i skapandet och finansieringen av åtgärder. Att lagen finns kan därmed ge incitament till frivilliga åtaganden/samverkan, men kommunen anser att lagen är svår att tillämpa i praktiken och möjligheten att kräva avgifter kommer därmed användas extremt sparsamt.

Förklaring: Kommunen anser att det i praktiken kommer att vara svårt att bedöma hur begreppet betydande risk skall tolkas, och var gränsen går till att den betydande risken skall bedömas upphöra. Det kan även vara svårbedömt vilka fastigheter som får nytta av en åtgärd.

Kommunen anser vidare att det finns en risk att lagen kommer att tolkas som att kommunen via den genomförda klimatanpassningsåtgärden kan garantera att en fastighetsägare inte längre har någon risk för skada. Detta riskerar i sin tur leda till att kommuner drar sig för att genomföra åtgärder som finansieras delvis av avgifter från fastighetsägare då kommunen inte vågar ge sådana garantier. Det kan också göra att fastighetsägare uppfattar fastigheten som klimatanpassad och avstår ifrån att själva genomföra ytterligare klimatanpassningsåtgärder såsom skydd av byggnader.

Vidare anser kommunen att det finns en betydande risk att många fastighetsägare kommer att överklaga skyldigheten att betala en avgift för klimatanpassningsåtgärd. Det kan dels leda till att kommunen inte vill initiera denna typ av medfinansierade åtgärder, dels att kostnaderna för domstolsprocesser kan bli så höga att medfinansiering inte är lönt att driva. Sådana domstolsprocesser som följer av kommunala krav på medfinansiering riskerar också att skada kommunens anseende, och kan fördröja implementeringen av åtgärder väsentligt.

Beslutsunderlag

Handling

Erik Glaas

Klimatanpassningsstrateg

Miljöstrategiska enheten, avdelningen Övergripande planering